MOLĖTŲ RAJONO MINDŪNŲ SENIŪNIJOS PLĖTROS PLANAS

Molėtų r. Mindūnų seniūnija, 2015

TURINYS

1. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS SOCIALINĖ EKONOMINĖ SITUACIJA 3
1.1. Bendra informacija apie seniūniją 3
1.2. Socialinė situacija 3
1.3. Ekonominė situacija 7
1.4. Socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai 10
1.5. Gamtos ištekliai 12
1.6. Gyventojų nuomonė: opiausios krašto problemos ir ateities tendencijų vertinimas 12
2. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS SSGG ANALIZĖ 16
3. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS VERTYBĖS IR VIZIJA IKI 2023 M. 17
4. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS PERSPEKTYVIOS PLĖTROS SRITYS 2014-2020 M. LAIKOTARPIU 18

1. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS SOCIALINĖ EKONOMINĖ SITUACIJA

1.1. Bendra informacija apie seniūniją

Mindūnų seniūnija yra pati mažiausia Molėtų rajone. Teritorijos plotas - 6565 ha. Ją sudaro 33 kaimai ir 5 viensėdžiai. Seniūnijos centras yra 9 km į rytus nuo Molėtų miesto. Seniūnija išsidėsčiusi abipus kelio Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina ir ribojasi su Švenčionių rajono Labanoro seniūnija bei Molėtų rajono Inturkės, Čiulėnų, Luokesos seniūnijomis.

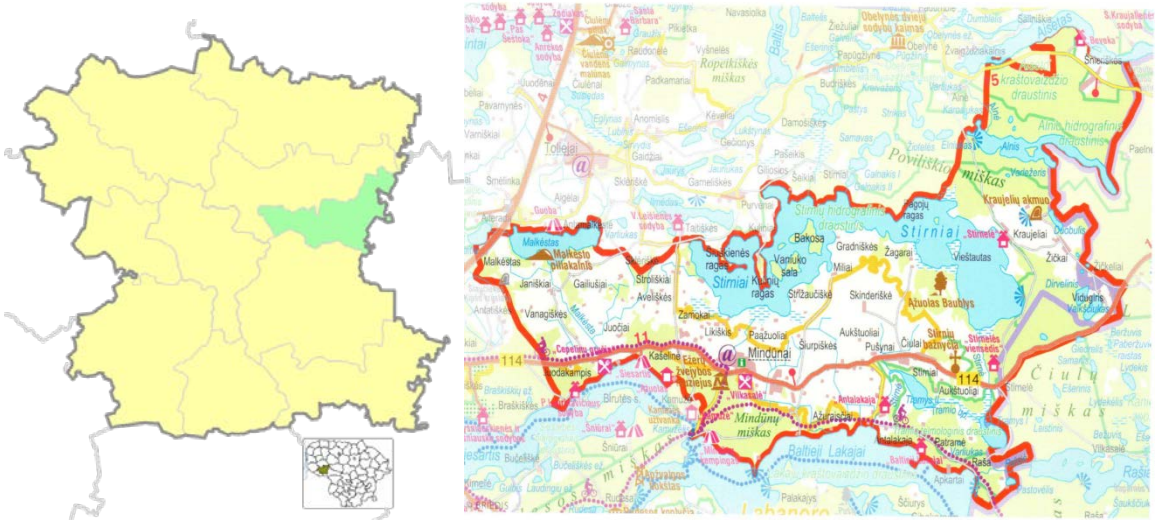

1 pav. Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos geografinė padėtis

Visa seniūnija yra saugomoje teritorijoje - Labanoro regioniniame parke. Didžioji seniūnijos teritorija išsidėsčiusi miškuose ir palei ežerus. Didesni ežerai: Stirniai, Baltieji Lakajai, Rašiai, Malkestas, Aisetas, mažesni- Tramys I, Tramys II, Varnakis, Duobulis, Kamužėlis, dalis Siesarčio ežero ir kt.

Molėtų rajono Mindūnų seniūnija suskirstyta į 3 seniūnaitijas: Mindūnų, Juočių ir Stirnių.

1.2. Socialinė situacija

Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos duomenimis, namų ūkių skaičius 2011–2014 m. laikotarpiu kito teigiama linkme (žr. 1 lentelę). 2014 m. seniūnijoje gyvenamąją vietą deklaravo 230 namų ūkių, t.y. 9 proc. daugiau nei 2011 m.

1 lentelė. Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos namų ūkių skaičius 2011–2014 m.

Metai	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Namų ūkių skaičius	211	236	240	230

Mindūnų seniūnijos duomenimis, per pastaruosius penkerius metus iš seniūnijos išvyko 6 gyventojai, o atvyko gyventi 106. Teigiamas gyventojų pokytis palaiko seniūnijos gyvybingumą, nes šio krašto demografinė struktūra nėra palanki ilgalaikei plėtrai.

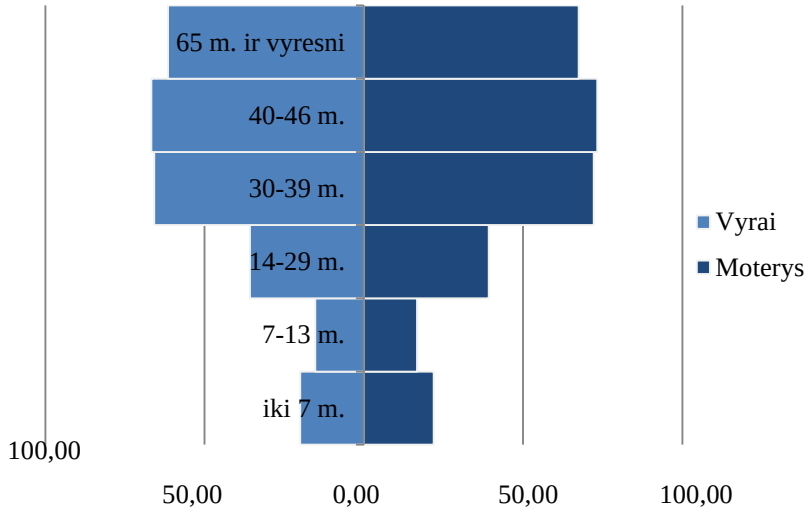

2 pav. Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos gyventojų amžiaus struktūros piramidė, 2014 m.

Seniūnijoje 2014 metais daugiausiai gyveno 40-46 m. ir 30-39 m. amžiaus žmonės (žr. 2 pav.). Seniūnijoje šiuo metu yra daug darbingo amžiaus žmonių, kurie sudaro santykinai didelį žmogiškųjų išteklių potencialą.

Seniūnijos gyventojų amžiaus struktūra 2011-2014 metais nors ir kito nežymiai, tačiau optimalesnės struktūros linkme. Vaikų iki 7 metų amžiaus skaičius išaugo nuo 31 iki 42, taip pat nežymiai išaugo jaunimo 14-29 m. amžiaus grupėje skaičius (nuo 72 iki 75 gyventojų). Nuo 150 iki 129 asmenų sumažėjo vyresnio amžiaus (65 m. ir vyresnių) gyventojų skaičius.

Analizuojant seniūnijos gyventojų skaičiaus kitimą pagal užimtumą (žr. 3 pav.) nustatyta, kad seniūnijoje daugiausiai gyvena asmenys, gaunantys senatvės pensiją, tačiau paskutiniaisiais analizuojamo laikotarpio metais (2014 m.) asmenų, gaunančių senatvės pensiją, sumažėjo nuo 164 iki 148. Antrąją pagal dydį gyventojų grupę sudaro asmenys, dirbantys žemės ir miškų ūkyje pagal darbo sutartis. Tačiau užimtųjų žemės ir miškų ūkyje kiekvienais metais mažėjo - nuo 2011 m. jų skaičius sumažėjo nuo 179 iki 148 asmenų. Trečią užimtųjų grupę sudarė asmenys, dirbantys samdomą darbą, kuris analizuojamu laikotarpiu kito nežymiai.

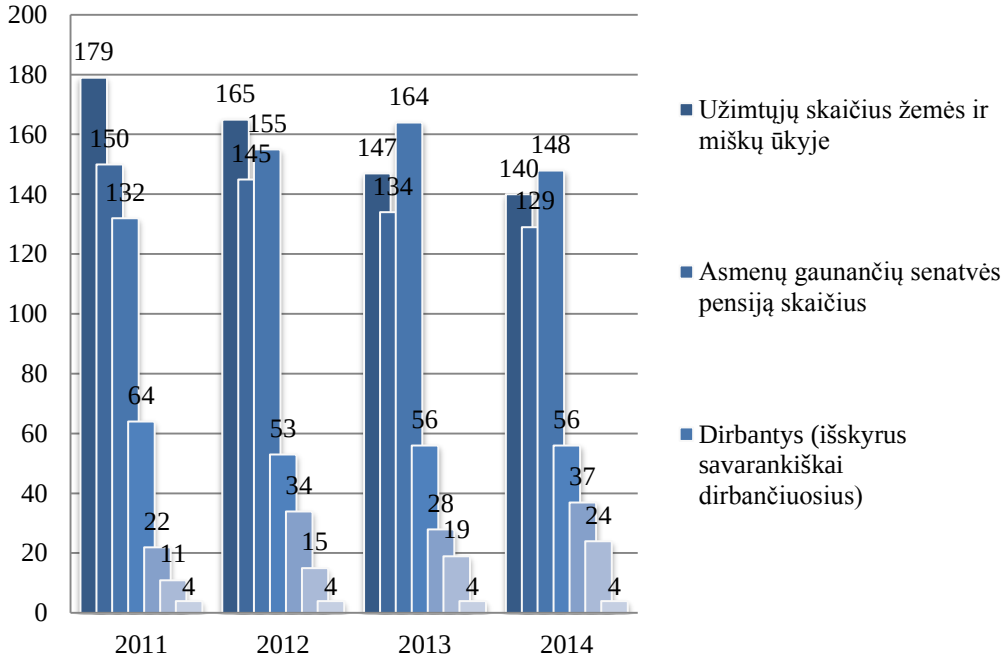

3 pav. Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos gyventojų skaičius 2011-2014 m., pagal užimtumą

Analizuojamu 2011 – 2014 m. laikotarpiu pastebimos teigiamos užimtumo tendencijos dėl bedarbių skaičius sumažėjimo (nuo 64 iki 56) ir savarankiškai dirbančių skaičiaus augimo (nuo 22 iki 37).

Kaimiškų vietovių vystymosi sprendimų kokybė didžiąją dalimi priklauso nuo jų atitikties vietos gyventojų poreikiams bei sprendimų priėmėjų, tame tarpe ir pačių vietos gyventojų savo vaidmens suvokimo.

2015 m. atliekant Molėtų rajono, tame tarpe ir Mindūnų seniūnijos, gyventojų anketavimą, buvo prašoma įvertinti vietos gyventojų nuostatų, vertybių ir interesų būklę. Remiantis Molėtų rajono situacijos ir vietos gyventojų būklės tyrimo (2015) rezultatais (Mindūnų seniūnijos gyventojų pateiktais vertinimais), nustatyta, jog aukščiausiai vertinamas gyventojų dalyvavimas įvairiuose renginiuose (vertinimas – 2,5 balo), kiek žemesniu balu - gyventojų tarpusavio bendravimas ir kaimynystės santykiai (2,31 balo). Prastesnė už vidutinę gyventojų įsitraukimo į bendruomenių ir kitą viešąją veiklą būklė (vertinimas– 1,81 balo), taip pat žemesnis už vidutinį solidarumas su patiriančiais socialinę atskirtį gyventojais (1,83 balo).

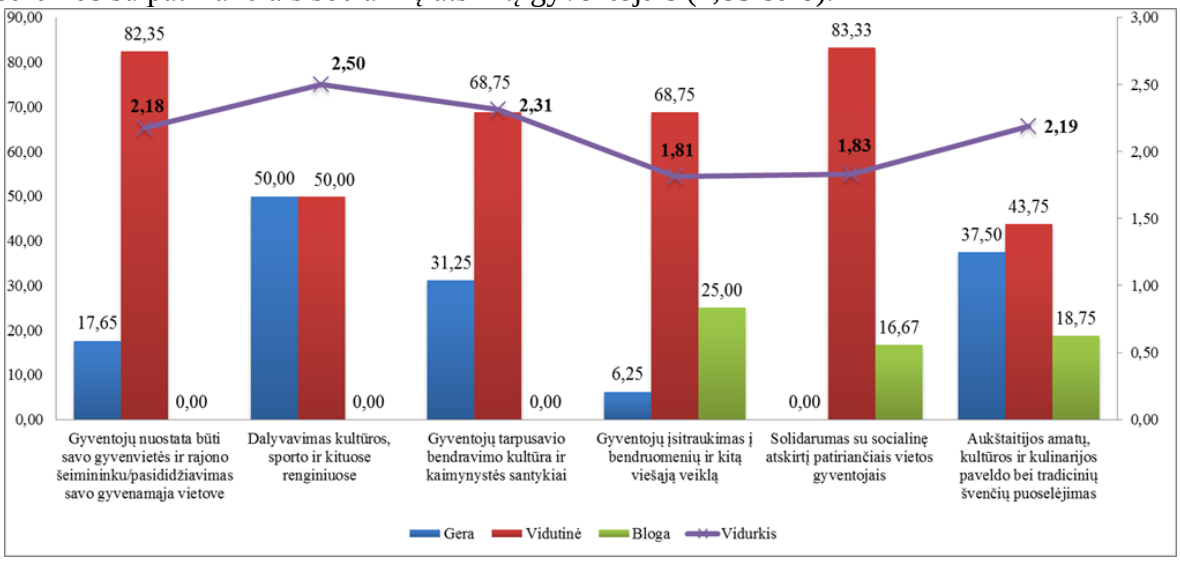

4 pav. Vietos gyventojų nuostatų, vertybių, interesų būklės vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – būklė bloga; 2 balai – būklė vidutinė; 3 balai – būklė gera.*

Analizuojant Mindūnų seniūnijos gyventojų nuostatų, vertybių, interesų tendencijas (žr. 5 pav.), pastebėta, jo toliau prastėja gyventojų įsitraukimas į viešąją veiklą (1,88 balo). Solidarumas su patiriančiais socialinę atskirtį, gyventojų nuomone, nesikeičia. Kitose srityse situacija, gyventojų nuomone, gerėja (žr. 5 pav.).

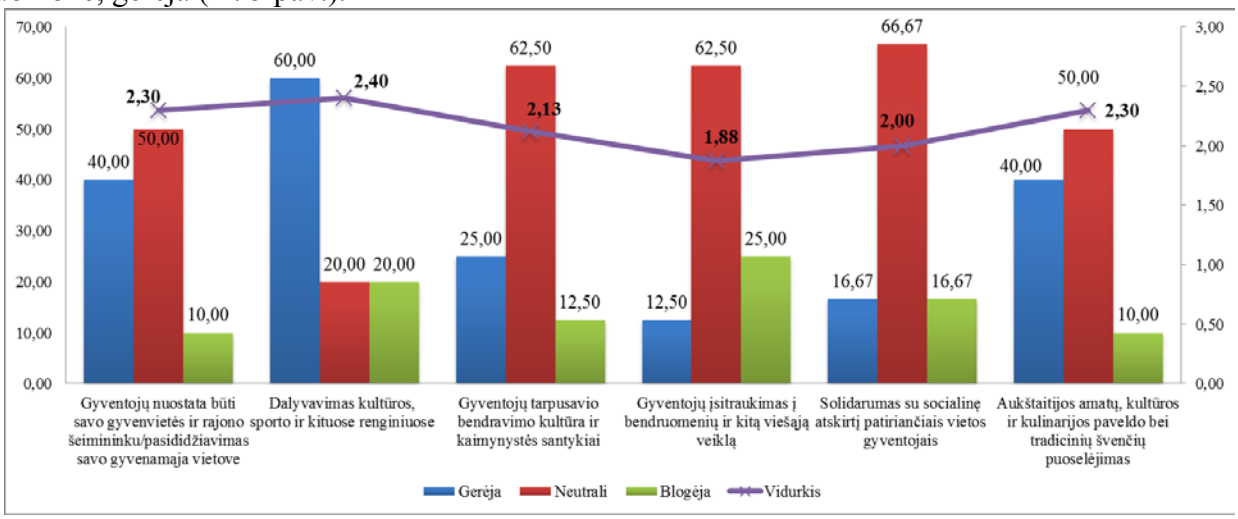

5 pav. Vietos gyventojų nuostatų, vertybių, interesų vystymosi tendencijų vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – blogėjanti tendencija; 2 balai – neutrali tendencija; 3 balai – gerėjanti tendencija.*

Atlikto tyrimo metu buvo siekiama išanalizuoti, kaip gyventojai vertina vietos žmogiškuosius išteklius. Visose srityse būklė gyventojų nuomone yra prastesnė už vidutinę (žr. 6 pav.). Prasčiausiai vertinamas gyventojų pasirengimas imtis savo verslo (1,24 balo).

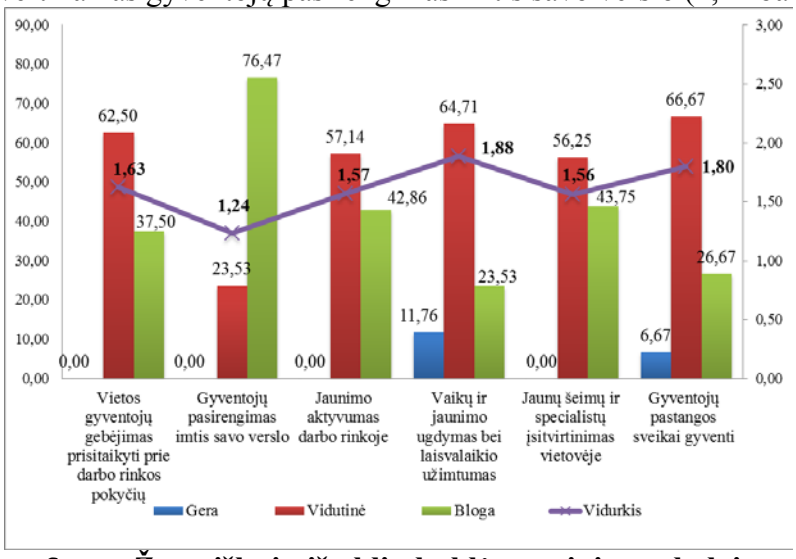

6 pav. Žmogiškųjų išteklių būklės vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – būklė bloga; 2 balai – būklė vidutinė; 3 balai – būklė gera.*

Vertinant žmogiškųjų išteklių vystymosi tendencijas nustatyta, kad vos matomai gerėja vietos gyventojų gebėjimas prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių (2,08 balo). Jaunimo aktyvumas darbo rinkoje išlieka toks pats, o štai visose kitose srityse situacija toliau blogėja (žr. 7 pav.).

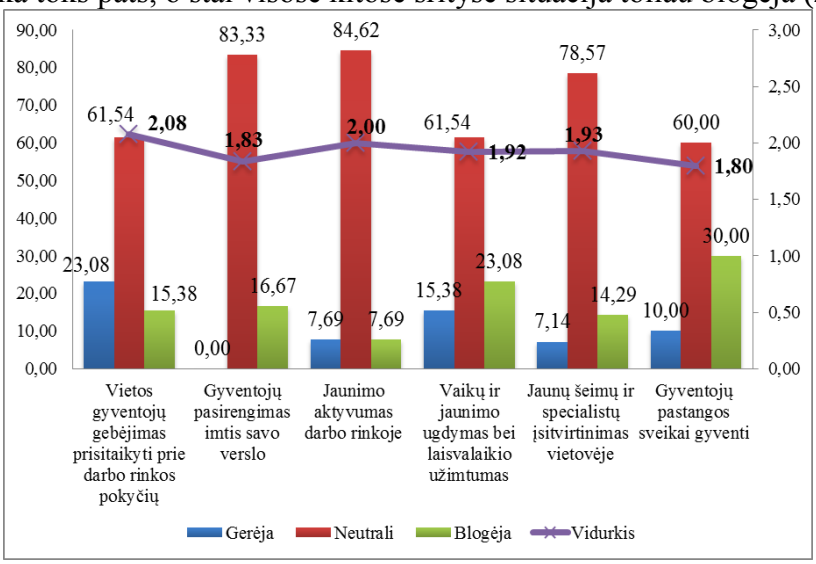

7 pav. Žmogiškųjų išteklių vystymosi tendencijų vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – blogėjanti tendencija; 2 balai – neutrali tendencija; 3 balai – gerėjanti tendencija.*

Žmogiškųjų išteklių būklės ir vystymosi tendencijų vertinimas atskleidė, kad būtini tam tikri vietos žmogiškųjų išteklių valdymo sprendimai, kurie paskatintų žmogiškųjų išteklių vystymąsi gerėjimo linkme. Ypatingą dėmesį svarbu skirti vietos gyventojų integracijai į darbo rinką (tiek jaunų, bei vyresnio amžiaus), ugdant jų verslumą bei kuriant verslui palankią aplinką, kuri tuo pačiu paskatintų jaunas šeimas ir specialistus įsitvirtinti vietovėje.

Žmogiškųjų išteklių būklę iš esmės lemia vietos gyventojų profesinė patirtis ir turimi įgūdžiai. Aukščiau nei vidutiniškai (2,28 balo) vietos gyventojai vertina bendruomenės ir valdžios gebėjimą bendradarbiauti (žr. 8 pav.). Vos kiek aukščiau nei vidutiniškai vertinamas bendruomenės

ir verslo, taip pat valdžios ir verslo gebėjimas bendradarbiauti (po 2,06 balo). Gyventojų gebėjimas rengti ir įgyvendinti viešus bei privačius projektus įvertintas žemiau nei vidutiniškai (1,78 balo) žemesnis už vidutinį ir gyventojų mokėjimo susitarti dėl pagrindinių reikalų vertinimas (1,83 balo).

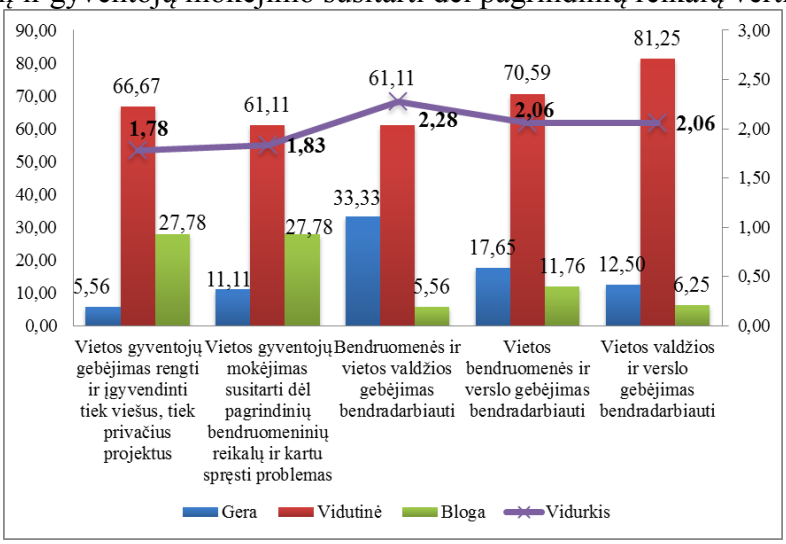

8 pav. Vietos gyventojų profesinės patirties ir įgūdžių būklės vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – būklė bloga; 2 balai – būklė vidutinė; 3 balai – būklė gera.*

Mindūnų seniūnijos gyventojų nuomone, visose srityse situacija gerėja, labiausiai – vietos valdžios ir verslo gebėjimas bendradarbiauti (žr. 9 pav.).

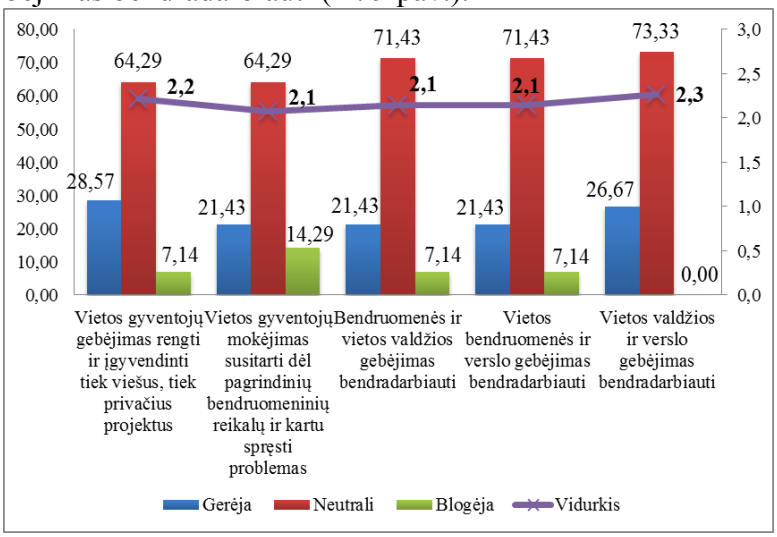

9 pav. Vietos gyventojų profesinės patirties ir įgūdžių vystymosi tendencijų vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – blogėjanti tendencija; 2 balai – neutrali tendencija; 3 balai – gerėjanti tendencija.*

Atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus apie vietos gyventojų profesinę patirti, nustatyta, kad svarbu stiprinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, sklandų bendradarbiavimą tarp bendruomenių, vietos valdžios ir verslo, skatinti partnerystę priimant seniūnijos vystymo sprendimų priėmimą ir jų įgyvendinimą. Seniūnijoje būtina vystyti darnios bendruomenės koncepciją ir tarpsektorinius bei tarpinstitucinius ryšius.

1.3. Ekonominė situacija

Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos duomenimis, seniūnijoje veiklą vykdo 7 įmonės (tame skaičiuje ir dirbantys pagal patentą), 7 kaimo turizmo sodybos ir 4 poilsio namai.

Taip pat seniūnijoje veikia 6 visuomeninės organizacijos: Mindūnų bendruomenės centras, Juočių kaimo bendruomenė, Klubas KOPS; OS klubas „Klajūnas“; Kultūros taryba; Stirnių

religinės katalikų bendruomenės pastoracinė taryba. Kai kurios iš šių organizacijų ateityje gali imtis socialinio verslo ir rinkos sąlygomis padėti spręsti krašto socialines bėdas.

Kaimo vietovių ekonominė būklė labai priklauso nuo valdžios institucijų veiklos. Analizuojant rajone veikiančių institucijų ir valdžios veiklos būklę, pastebėta, kad socialinės rūpybos reikalų sprendimas ir parama gyventojų bei NVO iniciatyvoms vertinama žemiau nei vidutiniškai (žr. 10 pav.). Kitų sričių būklė kiek geresnė už vidutinę; geriausiai vertinamas krašto savitumo ir kultūros puoselėjimas.

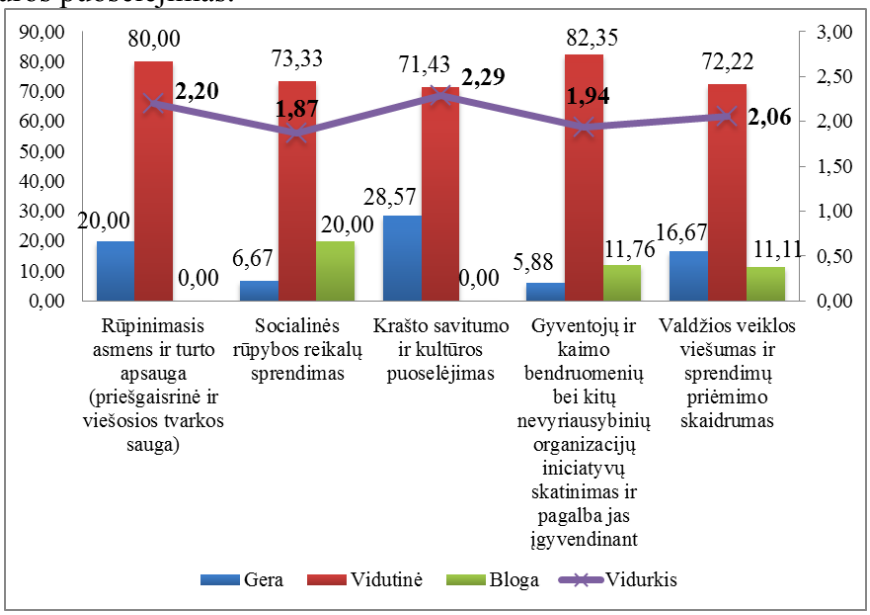

10 pav. Rajone veikiančių institucijų ir valdžios veiklos būklės vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – būklė bloga; 2 balai – būklė vidutinė; 3 balai – būklė gera.*

Gyventojų nuomone, visose srityse būklė gerėja, tik valdžios veiklos viešumas ir sprendimų priėmimo skaidrumas gyventojų vertinimu išlieka toks pats (žr. 11 pav.).

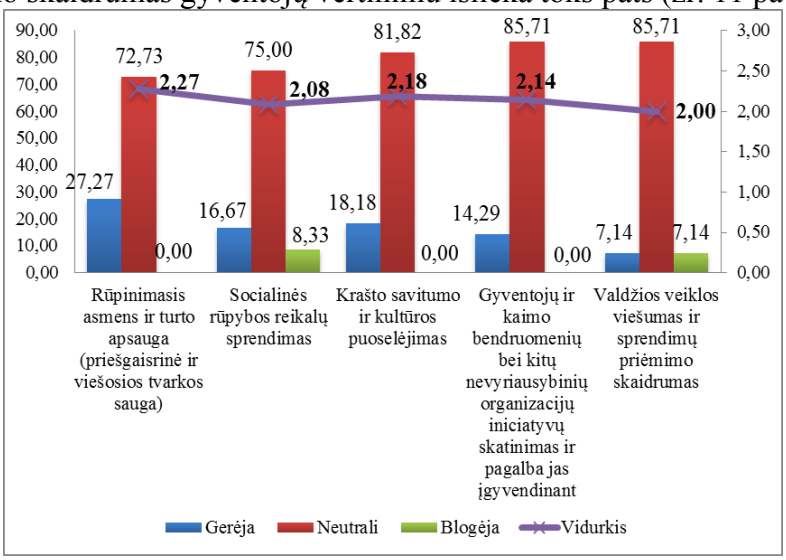

11 pav. Rajone veikiančių institucijų ir valdžios veiklos vystymo tendencijų vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – blogėjanti tendencija; 2 balai – neutrali tendencija; 3 balai – gerėjanti tendencija.*

Analizė atskleidė, kad rajone būtina stiprinti veikiančių institucijų ir valdžios veiklą, kadangi dėl to mažėja vietos gyventojų pasitenkinimas gyvenimo sąlygomis seniūnijoje. Tokių sričių, kaip socialinės rūpybos reikalų sprendimas prastas vertinimas rodo, kad vietos gyventojams trūksta susitelkimo ir pačių iniciatyvos rūpintis šiais klausimais, kolektyvinio veikimo pastangomis patiems išspręsti kai kurių paslaugų trūkumą ir kitus socialinio ekonominio gyvenimo klausimus.

Rajone veikiančios verslo įmonės ir jų veiklos būklė vertinama prasčiau nei vidutiniškai, kalbant apie bet kurią sritį (žr. 12 pav.), Prasčiausiai vertinamas vietos amatininkų gebėjimas kooperuotis ir bendrai spręsti produkcijos realizavimo klausimus (1,38 balo).

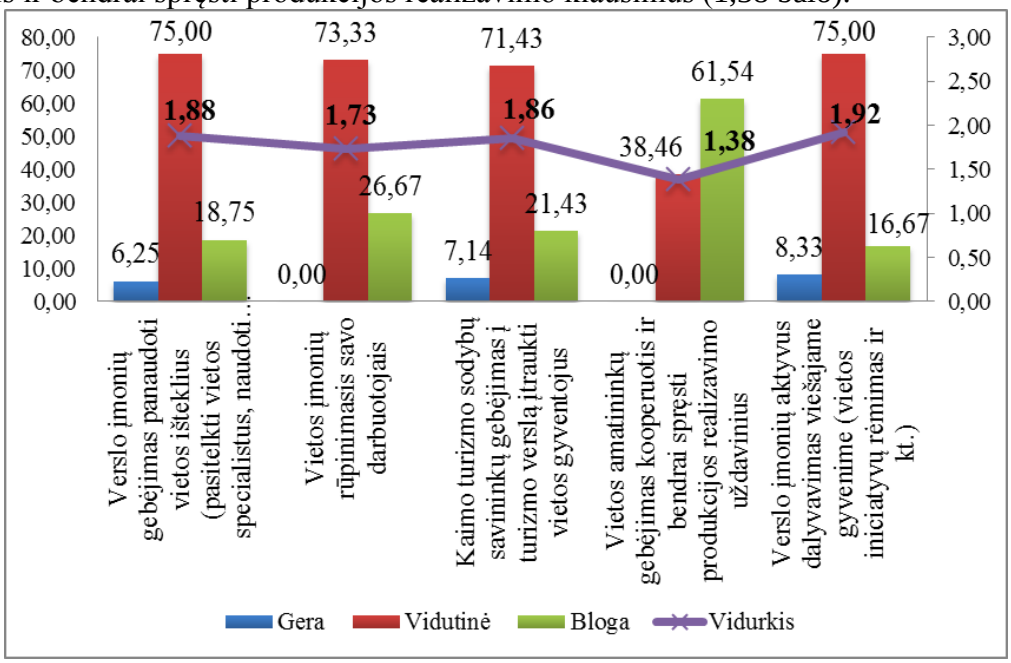

12 pav. Rajone veikiančių verslo įmonių ir jų veiklos būklės vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – būklė bloga; 2 balai – būklė vidutinė; 3 balai – būklė gera.*

Apklausoje dalyvavę respondentai mano, kad situacija nežymiai gerėja visose srityse, išskyrus vietos amatininkų gebėjimą kooperuotis; situacija čia nesikeičia, išlieka tokia pat prasta (tendencija - 2,00 balai).

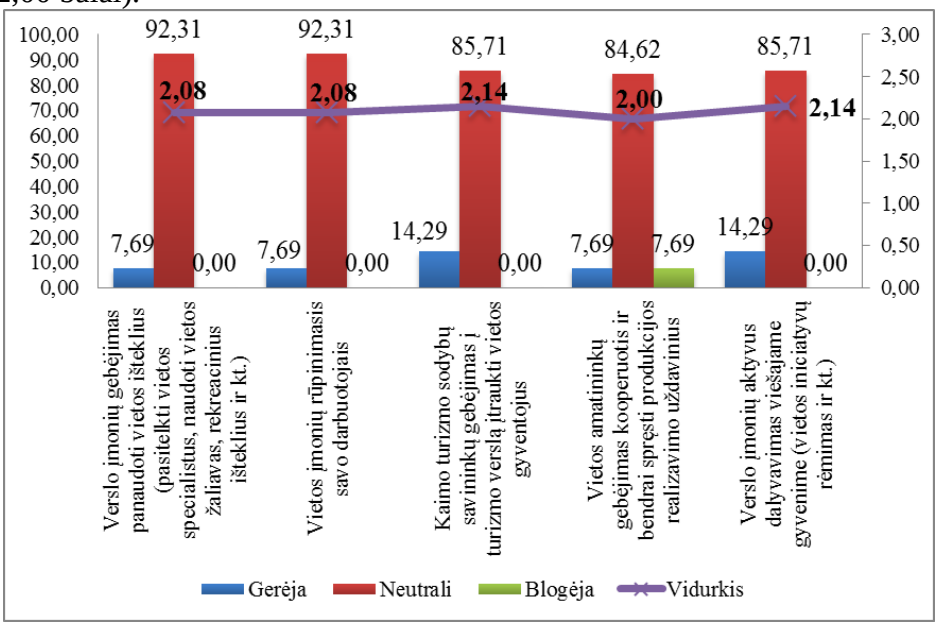

13 pav. Rajone veikiančių verslo įmonių ir jų veiklos vystymo tendencijų vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – blogėjanti tendencija; 2 balai – neutrali tendencija; 3 balai – gerėjanti tendencija.*

Molėtų rajono prekių, paslaugų ir darbo rinkų išsivystymas daugeliu atvejų vertinamas prasčiau nei vidutiniškai, išskyrus paslaugas ir produktus turistams. Šios srities būklė gyventojų vertinimu yra vidutinė (žr. 14 pav.). Seniūnijos gyventojai, dalyvavę apklausoje, prasčiausiai vertina paslaugas vietos verslininkams (1,57 balo).

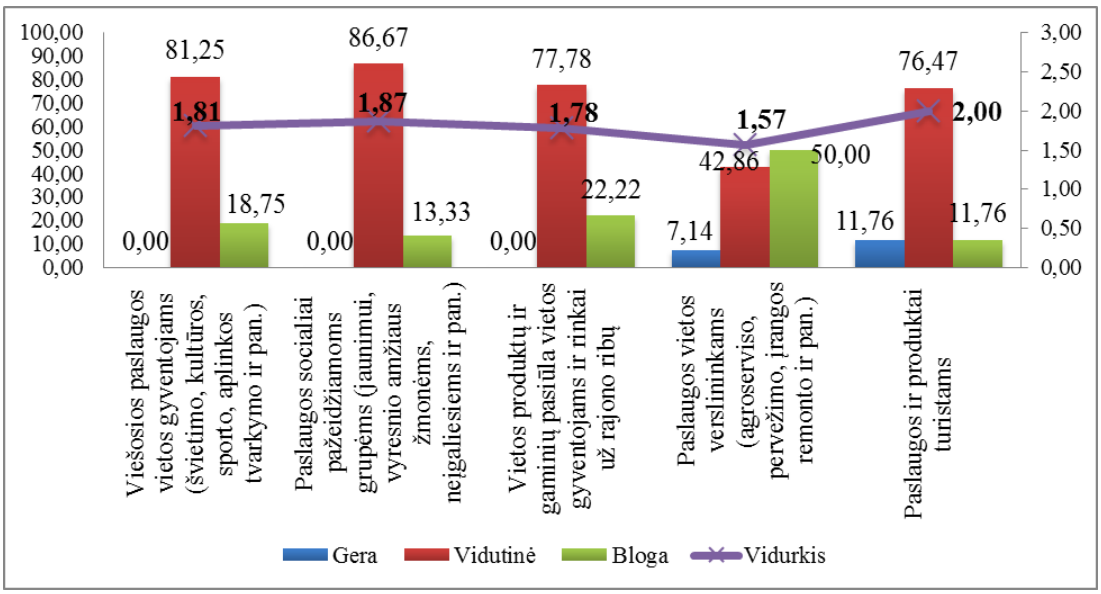

14 pav. Rajono prekių, paslaugų ir darbo rinkų išsivystymo būklės vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – būklė bloga; 2 balai – būklė vidutinė; 3 balai – būklė gera.*

Respondentų vertinimu, situacija su paslaugų teikimu vietos verslininkams nesikeičia. Visose kitose srityse situacija gerėja, labiausiai – paslaugos ir produktai turistams (žr. 15 pav.).

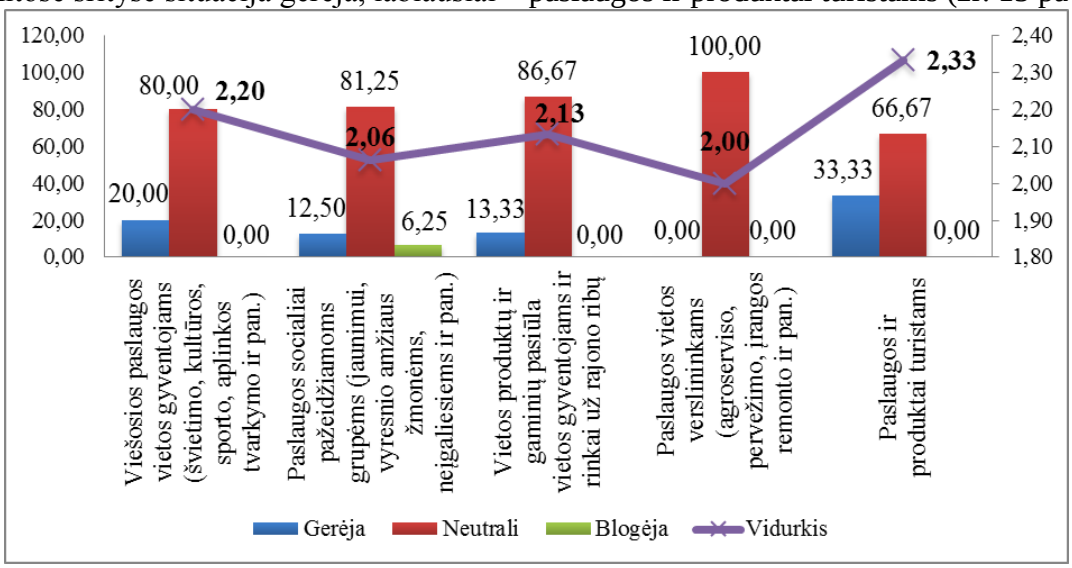

15 pav. Rajono prekių, paslaugų ir darbo rinkų išsivystymo tendencijų vertinimas, balais

**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – blogėjanti tendencija; 2 balai – neutrali tendencija; 3 balai – gerėjanti tendencija.*

Rajono prekių, paslaugų ir darbo rinkų išsivystymo vertinimas atskleidė, kad ši rinka nėra pakankamai gerai išvystyta, todėl tai yra niša vystyti verslus paslaugų sektoriuje. Paslaugų sektorius vietos gyventojams ir turistams yra ta sritis, kur seniūnijos bendruomeninės organizacijos gali imtis bendruomeninio verslo ir būti šių paslaugų teikėjomis. Todėl būtina ugdyti vietos gyventojų, kaimo bendruomeninių organizacijų, kitų NVO verslumą.

1.4. Socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

Molėtų rajono Mindūnų seniūnijoje veikia 6 visuomeninės organizacijos, kurios vysto seniūnijos kultūrinį gyvenimą ir tam tikra prasme yra atsakingos už seniūnijos įvaizdį ir gyventojų tapatumą su seniūnijos istorija, tradicijomis, vertybėmis ir čia gyvenančiais arba iš čia kilusiais žmonėmis.

Vietos gyventojai turėjo progą išsakyti savo nuomonę apie krašto įvaizdį ir pastangas jį puoselėti. Šis teritorinio kapitalo komponentas buvo įvertintas geriausiai iš visų teritorinio kapitalo komponentų. Geriausiai vertinamas turistų ir kitų žmonių požiūris į kraštą ir jo gyventojus (2,67 balo), taip pat kultūros, istorijos ir architektūros paveldas (2,61 balo).

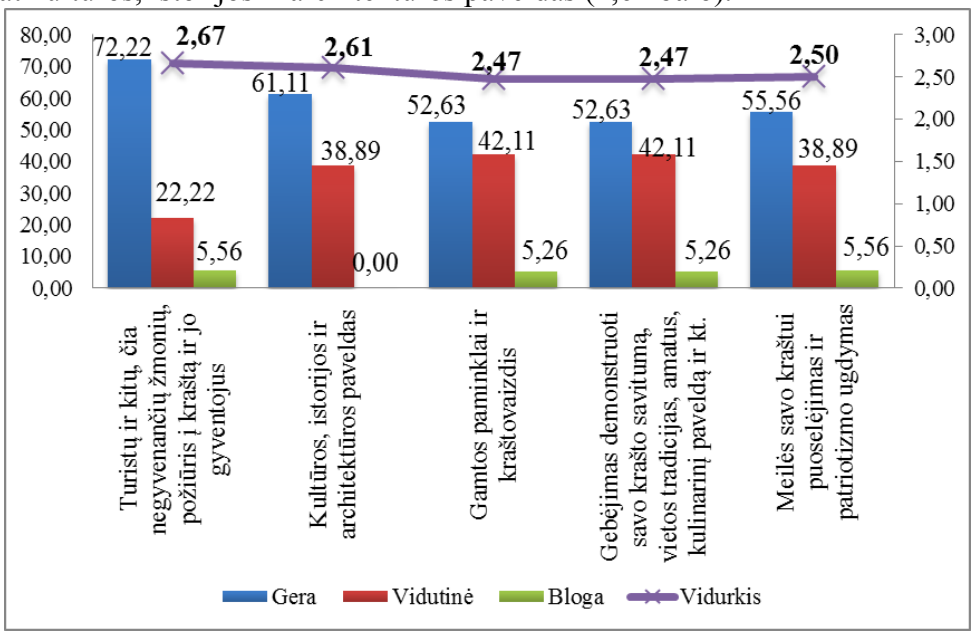

16 pav. Krašto įvaizdžio ir pastangų puoselėti savo tapatybę būklės vertinimas, balais
**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – būklė bloga; 2 balai – būklė vidutinė; 3 balai – būklė gera.*

Kaip rodo atliktas tyrimas, visose srityse situacija ir toliau gerėja, labiausiai teigiama linkme keičiasi gebėjimas demonstruoti krašto savitumą, tradicijas (2,86 balo).

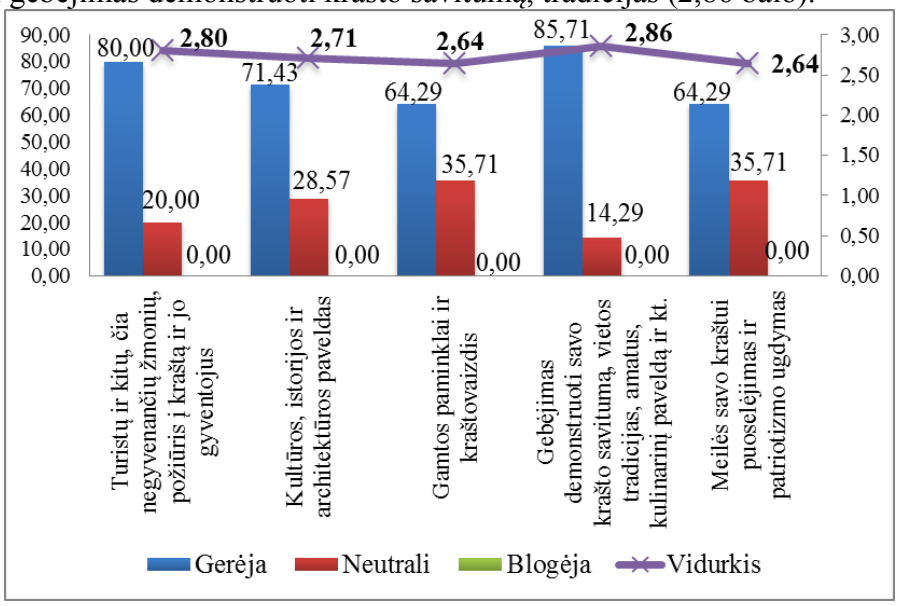

17 pav. Krašto įvaizdžio ir pastangų puoselėti savo tapatybę tendencijų vertinimas, balais
**Išteklių būklės vertinimo skalė: 1 balas – blogėjanti tendencija; 2 balai – neutrali tendencija; 3 balai – gerėjanti tendencija.*

Tyrimas leidžia daryti išvadą, kad vietovei pritiktų rinkodariniai sprendimai ir veiksmai, padedantys stiprinti teigiamą, vietos ištekliais (kultūriniais, gamtiniais) paremtą vietovės įvaizdį, pozicionuojant jį tiek pačių vietos gyventojų tarpe, tiek tarp atvykstančių.

1.5. Gamtos ištekliai

Molėtų rajonas priskiriamas didžiausią rekreacinį potencialą turinčių rajonų kategorijai. Kalvotą, miškingą ir ežeringą Molėtų kraštą mėgsta poilsiautojai ir turistai. Svarbiausi Molėtų rajono rekreaciniai ištekliai yra švarūs ežerai, miškai ir oras bei ypač vaizdingas ir natūralus kraštovaizdis.

Seniūnija yra saugomoje teritorijoje – Labanoro regioniniame parke. Didžioji seniūnijos teritorija išsidėsčiusi miškuose ir palei ežerus. Didesni ežerai: Stirniai, Baltieji Lakajai, Rašiai, Malkestas, Aisetas, mažesni – Tramys I, Tramys II, Varnakis, Duobulis, Kamužėlis, dalis Siesarčio ežero ir kt.

Seniūnijos gamtos ištekliai leidžia vystyti žuvininkystę ir su tuo susijusias paslaugas, sportinį, rekreacinį ir pažintinį turizmą bei ekologinį užimtumą.

1.6. Gyventojų nuomonė: opiausios krašto problemos ir ateities tendencijų vertinimas

Molėtų rajono situacijos ir gyventojų poreikių tyrime dalyvavo 62 Mindūnų seniūnijos gyventojai, t.y. 6,04 proc. visų Molėtų rajono apklausos dalyvių.

Tyrime aktyviau dalyvavo Mindūnų seniūnijos moterys, jos sudarė 61 proc. respondentų, o vyrai – 39 proc. Pagal amžiaus grupes, daugiausiai tyrime dalyvavo 30-45 metų (37 proc.) ir 46-64 metų (34 proc.) respondentų. Tad respondentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes yra pakankamai subalansuotas.

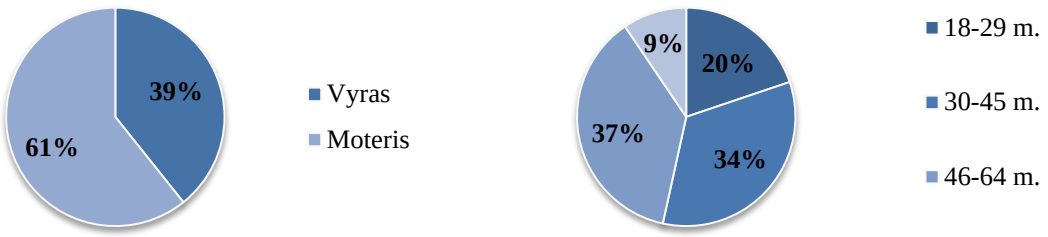

18 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių, proc.

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal šeimyninę padėtį (žr. 19 pav.) nustatyta, jog daugiausiai apklausoje dalyvavo santuokoje gyvenantys asmenys (64 proc.).

Didžiausia dalis respondentų turi po 2 ir 3 vaikus - (po 25 proc.). Daugiavaikėse šeimose, po 5 ir 6 vaikus augina atitinkamai 11 ir 6 proc. apklaustųjų.

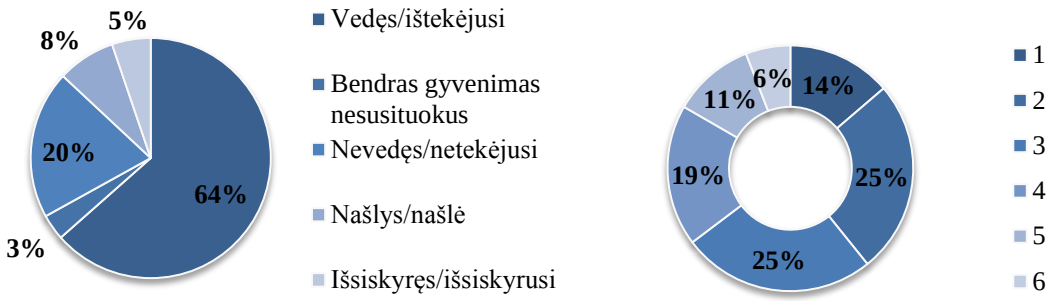

19 pav. Respondentų šeimyninė padėtis ir vaikų šeimoje skaičius, proc.

Tyrime dalyvavo daugiausiai profesinį – 29 proc. ir aukštesnįjį – 27 proc., bei aukštąjį – 24 proc. išsilavinimą turintys respondentai.

Apklausoje dalyvavusių Mindūnų seniūnijos gyventojų šeimose aukštas nedarbo lygis; 51 proc. respondentų nurodė, jog šeimose yra bedarbių.

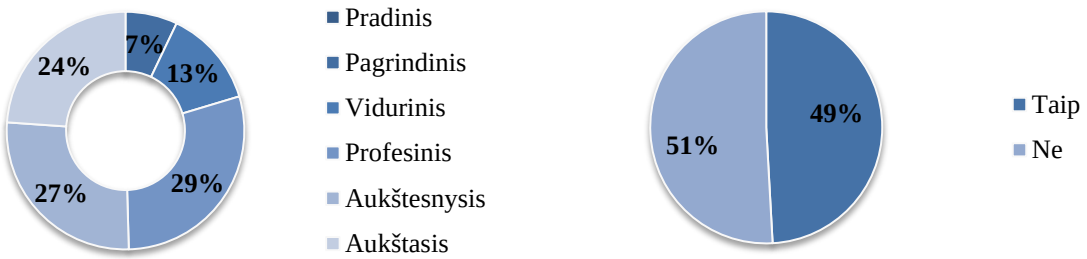

20 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą ir užimtumą, proc.

Analizuojant tyrimo dalyvių socialinį statusą (žr. 21 pav.) nustatyta, kad daugiausiai respondentų yra darbininkiškų profesijų atstovai – 26,96 proc. Tarnautojai sudaro 25,22 proc. visų respondentų. Nedidelė dalis apklaustųjų yra verslininkai - 1,74 proc. Respondentų įvairovė leidžia spręsti apie seniūnijos gyventojų skirtingus poreikius ir skirtingą požiūrį į seniūnijos vystymosi problemas bei galimybes.

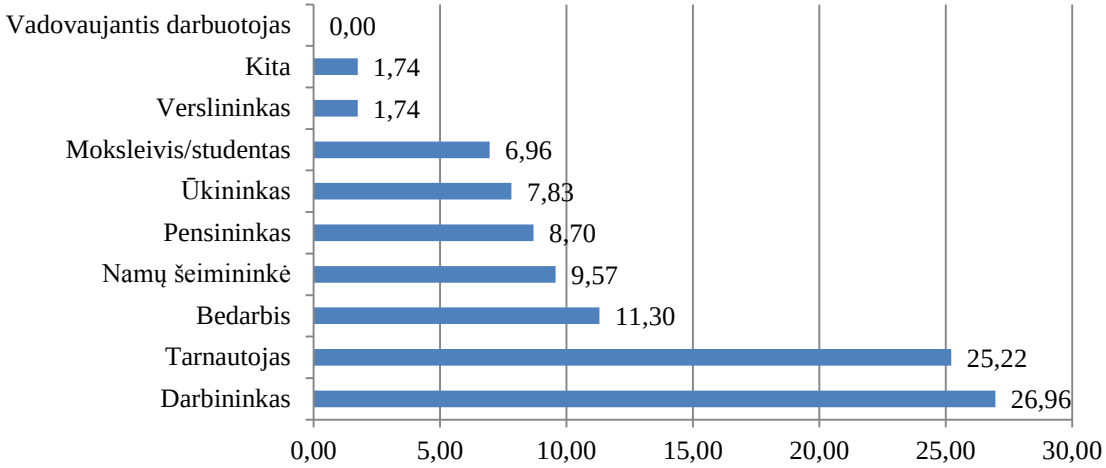

21 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal socialinį statusą, proc.

Absoliuti dauguma (86 proc.), Mindūnų seniūnijos gyventojų didžiuojasi savo gyvenamąja vietove. Kas dešimtam respondentui į klausimą buvo sunku atsakyti. Nesididžiuojantys gyvenamąja vietove nurodė 4 proc. respondentų (žr. 22 pav.).

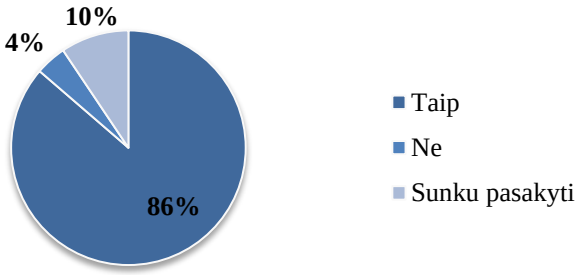

22 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Ar Jūs didžiuojatės savo gyvenamąja vietove?“, proc.

Vertinant gyvenamosios vietovės bruožus, kuriais labiausiai didžiuojamasi, buvo nustatyta, jog didžiausia vietos gyventojų dalis didžiuojasi gamta ir kraštovaizdžiu – 35,62 proc., taip pat geografine padėtimi– 20,17 proc. Čia gyvenančiais žmonėmis didžiuojasi 18,03 proc. respondentų (žr. 23 pav.).

Vietos kultūra didžiuojasi žymiai mažesnė dalis– 7,73 proc. respondentų. Mažiausiai besididžiuojančių vietos ekonomine padėtimi – 1,29 proc.

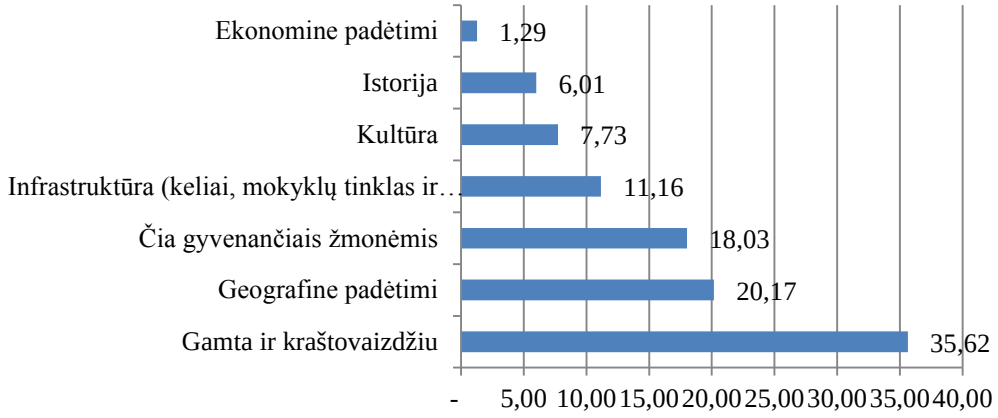

23 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Kokiu gyvenamosios vietovės bruožu ar vietos gyvenimo ypatumu labiausiai didžiuojatės?“, proc.

Analizuojant respondentų nuomonių pasiskirstymą dėl opiausių seniūnijos problemų (žr. 24 pav.), nustatyta, jog vyrauja demografinės ir socialinės problemos. Pagrindines opiausias problemas sudaro: gyventojų skaičiaus mažėjimas – 22,99; gyventojų senėjimas – 21,17 proc.; nedarbas – 18,61 proc. ir mažos gyventojų pajamos – 17,52.

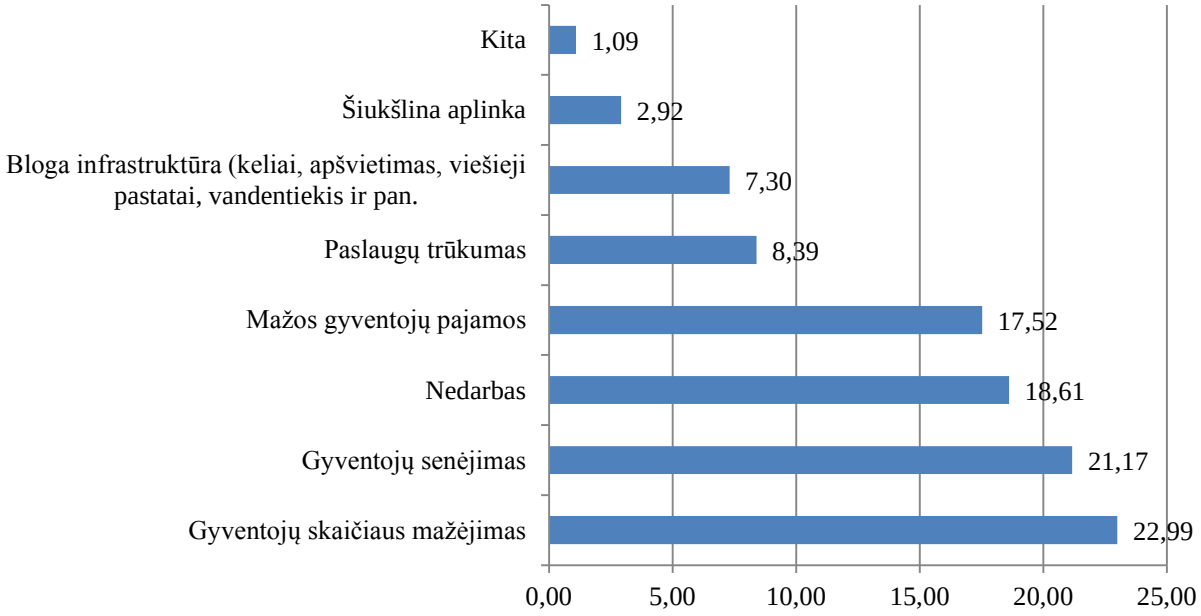

24 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Kokia gyvenamosios vietovės problema Jūsų nuomone yra pati opiausia?“, proc.

Tiriant respondentų nuomonę, kaip keisis gyvenimas jų gyvenamojoje vietovėje iki 2020 m. (žr. 25 pav.) dauguma respondentų (71 proc.), yra nusiteikę optimistiškai ir mano, kad vietos gyventojų gyvenimo kokybė gerės. Kad situacija blogės mano 29 proc. apklaustųjų (žr. 25 pav.). Vyraujantis daugumos gyventojų teigiamas požiūris į vietovės vystymąsi leidžia manyti, kad vietos gyventojai įžvelgia vietos vystymosi potencialą ir/arba turi idėjų, kaip pagerinti savo gyvenamosios aplinkos kokybę.

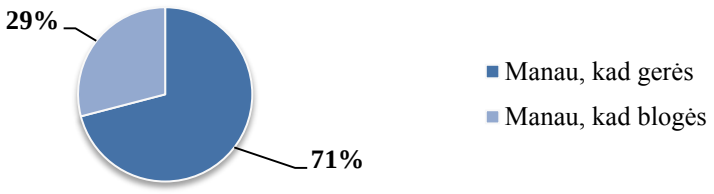

25 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Kaip keisis gyvenimas Jūsų gyvenamojoje vietovėje laikotarpiu iki 2020 m.?“, proc.

Analizuojant vietos situaciją ir gyventojų gyvenimo kokybę itin svarbu suvokti vietovės vystymosi potencialą, atpažinti vystymosi galimybes ir pažinti pagrindinius vystymosi dalyvius. Vienas jų – Molėtų rajono vietos veiklos grupė „Keisdamiesi keičiame“ (toliau VVG). Molėtų VVG telkia ir skatina visas vietos visuomenines organizacijas, savivaldos institucijas ir verslo struktūras bendrai veiklai gerinant gyvenimo kokybę kaimo vietovėse, įvairinant kaimo ekonomiką, skatinant vietos iniciatyvas ir partnerystę.

Tiriant respondentų atsakymus į klausimą „Ką žinote apie Molėtų rajono VVG „Keisdamiesi keičiame“, beveik trečdalis (29,91 proc.) respondentų nurodė esantys susipažinę su VVG veikla arba aktyviai jos veikloje dalyvaujantys (žr. 26 pav.). Kažką girdėję apie VVG nurodė 35,90 proc. respondentų, o apie šią organizaciją girdintys pirmą kartą teigė 34,19 proc. respondentų.

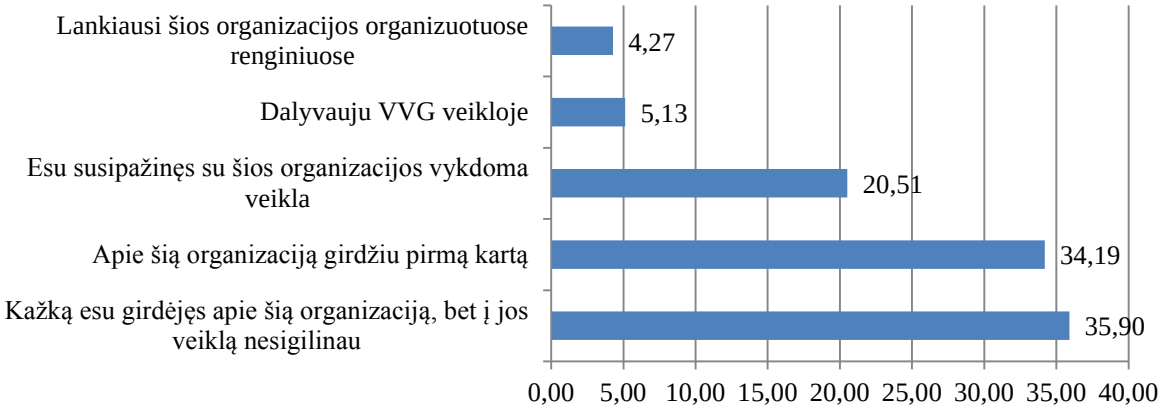

26 pav. Respondentų atsakymai į klausimą „Ką žinote apie Molėtų rajono vietos veiklos grupę „Keisdamiesi keičiame“?“, proc.

2. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS SSGG ANALIZĖ

Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių matrica (toliau SSGG) (žr. 2 lentelę) parengta remiantis pačios bendruomenės išsakytomis mintimis, įžvalgomis apie vietovėje esančias problemas bei potencialą.

2 lentelė. Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos SSGG matrica

Stiprybės	Silpnybės
• Surenovuotas Mindūnų bendruomenės centras kartu su medžioklės trofėjų ir žvejybos muziejumi. • Sutvarkytos viešosios erdvės, kapinės. • Nemažai jaunų žmonių palaikančių seniūniją. • Aktyvus vietos jaunimas įsirengė sporto stadioną. • Aktyviai veika jaunimo futbolo klubas. • Palankios sąlygos plėtoti žuvininkystę (daug ežerų, valstybinių ir privačiai iškastų vandens telkinių). • Turtinga gamta savo ištekliais: miškais, slėniais, kalvomis. • Vietos gyventojai gamina keramikos produktus. • Aktyvūs vietos verslininkai plečia turizmo verslą. • Bendruomenė vysto vietovės produktą – verda žuvienę. • Kaimo turizmo sodyboje veikia grybų džiovykla (privatus verslas). • Specifinės vietos šventės – sviestamušio turnyrai ir pan. • Aktyvi NVO veikla. Pvz. „Klajūnas“ organizuoja naktinius žygius po kraštą. • Vietovė patraukli turistams	• Mažiausia seniūnija rajone. • Mindūnuose nėra mokyklos. • Socialinės atskirties, priklausomybės ligų problemos. • Neišvystytas žemdirbystės sektorius. Nėra nederlingų žemės ūkio plotų. • Vietos bendruomenė neturi priėjimo prie ežero. • Vietos gyventojams trūksta informacijos apie verslo plėtros galimybes, procesus vykstančius rajone. • Bendruomenei labiau rūpi individualios iniciatyvos. Netikima kolektyviniu veikimu. • Ežeruose stokojama žuvų. • Mindūnuose nevystomas agroturizmas. • Seniūnija neturi nei vieno ūkininko. • Teritorija paskelbta buferine zona dėl kiaulių maro (iki 10 metų). • Didelė dalis vietos gyventojų yra senyvo amžiaus. • Bendruomenė baiminasi reikalavimų, dokumentacijos, todėl nenori vystyti verslų. • Pesimistinės nuotaikos. • Neverslus jaunimas. • Palaidų šunų problema
Galimybės	**Grėsmės**
• Augs žemės ūkio produkcijos ir ypač natūralių maisto produktų paklausa. • Gyvenimas kaime taps labiau prestižinis. • Internetas ir kitos šiuolaikiškos komunikacijos priemonės mažins kaimo vietovių geografinį atotrūkį nuo šalies ekonomikos ir kultūros centrų. • Stiprės NVO vaidmuo sprendžiant skurdo ir kitas įsisenėjusias visuomenės problemas. • Visuomenė ir jos institucijos didesnį dėmesį skirs socialinei sanglaudai stiprinti ir įvairioms atskirties apraiškoms mažinti. • Visuomenės kaitos procesai taps vis labiau dinamiškesni. • Stiprės ekonominių ir socialinių inovacijų vaidmuo užtikrinant šalies regionų konkurencingumą. • Vis labiau populiaresnis taps sveikos gyvensenos stilius. • Augs kaimo vaidmuo tenkinant visuomenės pažintinius, kultūrinius ir rekreacinius poreikius.	• Mažės viešųjų paslaugų finansavimas. • Šalies regionų ekonominė ir socialinė raida išliks netolygi, stiprės didmiesčių ir pirmaujančių šalies regionų konkurencinė galia pritraukiant kapitalą ir darbo jėgą. • Tęsis specialistų ir jaunimo neracionali emigracija į užsienio šalis. • Lietuvoje socialinės investicijos toliau grėsmingai atsiliks nuo ES vidurkio, todėl menka parama šeimai, ikimokykliniam vaikų ugdymui, švietimui ir sveikatos apsaugai dar labiau skatins darbingų žmonių emigraciją į užsienį. • Didės profesiniai reikalavimai darbuotojams. • Stiprės konkurencija darbo rinkoje, šalyje stigs itin aukštos kvalifikacijos specialistų. • Mažės nekvalifikuotos darbo jėgos poreikis. • Didės administraciniai reikalavimai verslui. • Išaugs produkcijos kokybės standartai. • Paramos kaimo plėtrai ir žemės ūkiui priemonės išliks sudėtingos, o jų įgyvendinimas reikalaus išorinės paramos.

Identifikuoti SSGG veiksniai buvo ranguojami, aptarti bendruomenėje ir gretinami tarpusavyje siekiant suvokti, kurias stiprybes būtina pasitelkti ir pasinaudojus galimybėmis sukurti naujas strateginio proveržio sąlygomis, arba atvirkščiai, kurios galimybės padės krašto silpnąsias puses paversti stiprybėmis.

3. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS VERTYBĖS IR VIZIJA IKI 2023 M.

Mindūnų seniūnijos gyventojų vertybės:

- Aktyvus gyventojų įsitraukimas į bendruomeninę ir viešąją veiklą.
- Saugumas ir solidarumas.
- Amatų, kultūros ir kulinarijos bei tradicijų puoselėjimas.

Mindūnų Seniūnijos teritorijos vizijos elementai iki 2023 metų:

- Aktyvus ir verslus jaunimas.
- Stiprus kultūrinis seniūnijos gyvenimas.
- Verslios jaunimo ir kitos nevyriausybinės organizacijos.
- Kooperacija tarp vietos ūkininkų, amatininkų.
- Darni bendruomenė, gebanti pasirūpinti kiekvienu savo nariu.

4. MINDŪNŲ SENIŪNIJOS PERSPEKTYVIOS PLĖTROS SRITYS 2014-2020 M. LAIKOTARPIU

Tyrime dalyvavusių respondentų buvo teirautasi: „Kokias sritis svarbu finansuoti Molėtų rajone laikotarpiu iki 2020 m.?“ Dauguma respondentų (71,43 proc.) atsakė, jog tai turėtų būti *parama veiksmams kuriantiems darbo vietas ir pačių darbo vietų kūrimas.*

Taip pat respondentai mano, kad paramą prioriteto tvarka tikslinga nukreipti *paslaugų plėtrai gyventojams* (44,04), *paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms organizavimui* (43,12), *bendruomeniškumą skatinančioms iniciatyvoms* (43,99 proc.), t.y. rengti įvairias seniūnijos šventes, sueigas, įgyvendinti saugios kaimynystės priemones ir pan. bei dėmesį skirti *turizmo infrastruktūrą pagerinantiems projektams* (40,74 proc.): pėsčiųjų ir dviračių takų, aktyvaus poilsio zonų sutvarkymui, šiukšliadėžių įrengimui ir pan.

Kita grupė remiamų svarbiausių sričių, respondentų nuomone, turėtų būti *viešosios infrastruktūros pagerinimas* (37,04 proc.), *savanorystę skatinančios veiklos* (33,02 proc.) ir *vietos produkcijos perdirbimą ir realizavimą skatinantys projektai* (32,67 proc.).

4 lentelė. Sritys, kurias svarbu finansuoti Molėtų rajone laikotarpiu iki 2020 m.

Sritys	Būtinybė plėtoti sritį, balais 1-nebūtina 5 - būtina
Paslaugų gyventojams (švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo ir pan.) plėtra	**4,1**
Paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.) plėtra	**4,0**
Viešosios infrastruktūros (viešieji pastatai, viešosios erdvės, transporto infrastruktūra, vandentvarka ir pan.) pagerinimas	**3,9**
Turizmo infrastruktūros (pėsčiųjų ir dviračių takų, aktyvaus poilsio zonų ir pan.) plėtra ir paslaugų vystymas	**3,8**
Bendruomeniškumą skatinančios iniciatyvos (šventės, talkos, saugi kaimynystė ir kt.)	**4,1**
Savanorystę skatinančios veiklos (žmonių veiklos bendram labui)	**3,8**
Parama veiksmams, kuriantiems darbo vietas, ir pačių darbo vietų kūrimas	**4,4**
Plačiajuosčio interneto prieigos suteikimas, viešųjų elektroninių paslaugų teikimo plėtra bei kaimo gyventojų skatinimas naudotis informacinėmis ir ryšio technologijomis	3,6
Naujovių skatinimas ir novatoriškų sprendimų diegimas kaimo vietovėse	3,6
Mokymosi visą gyvenimą ir profesinio mokymo žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose skatinimas	3,2
Palankesnių sąlygų pradėti veiklą ūkininkavimo sektoriuje sudarymas, visų pirma, kartų kaitos žemės ūkio sektoriuje palengvinimas	3,5
Projektai, skatinantys vietos produkcijos perdirbimą ir realizavimą	**3,8**
Biologinės įvairovės atkūrimas, išsaugojimas ir didinimas, ypač „Natura 2000“ ir kitose gamtiniu požiūriu vertingose teritorijose, taip pat kraštovaizdžių būklės gerinimas	3,5
Atsinaujinančiųjų energijos išteklių, šalutinių produktų, atliekų, liekanų ir kitų nemaistinių žaliavų tiekimo ir naudojimo palengvinimas bioekonomikos tikslais	3,3

Respondentų nurodytas poreikis tam tikriems vietovės vystymo sprendimams gali būti įgyvendinamas pačių vietos gyventojų arba bendruomenės iniciatyva imantis verslo. Tyrime dalyvaujantys respondentai, didžiąją dauguma (65,00 proc.) atsakė, jog jie imtųsi pradėti verslą arba jį praplėstų, jeigu tam tikslui būtų suteikta Europos Sąjungos parama.

Respondentai taip pat išreiškė nuomonę, kokios priemonės pagerintų jaunimo situaciją seniūnijoje (žr. 29 pav.).

29 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl priemonių pagerinančių Molėtų r. kaimo jaunimo (iki 29 m.) ir jaunų šeimų situaciją, proc.

Tai dažniausiai veiklos, susijusios su sąlygų jauniems žmonėms dirbti sudarymu (23,16 proc.), lengvatinių sąlygų jaunų šeimų įsikūrimui sudarymu (20,70 proc.) bei jaunimo (iki 29 m.) verslo iniciatyvų finansavimu (14,04 proc.). Galima teigti, kad jauniems žmonėms, planuojantiems kurtis kaime, būtini verslo ir įsikūrimo pradžios paketai.

Apibendrinant 29 pav. nurodytas priemonės, pasitelkus vietos bendruomenės įžvalgas bei SSGG analizės rezultatus, galima numatyti tokias **Molėtų rajono Mindūnų seniūnijos plėtros kryptis:**

- Vystyti pramoginę žuvininkystę, įrengiant daugiau vandens telkinių, šiai veiklai įdarbinti vietos jaunimą.
- Plėtoti turizmo infrastruktūrą (reikalingi priėjimai, žaliosios erdvės prie vandens telkinių. paplūdimiai, stovyklavietės, įvairios paslaugos ir pan.).
- Sukuti vietos produktų realizacijos sistemą.
- Konsultuoti vietos bendruomenę dėl verslo pradžios galimybių.
- Vystyti vaistažolių ir daržovių surinkimo ir bendro pardavimo sistemą.
- Įrengti vietos prekybos taškus (pvz. vietos gaminių, maisto produktų turgelis).
- Vystyti teminio kaimo idėją.
- Aktyvią NVO veiklą sieti su edukacinėmis programomis ir muziejaus veikla.

Tikėtina, kad Mindūnų krašto bendruomenei pateiktos rekomendacijos dėl seniūnijos plėtros krypčių, padės vietos lyderiams geriau apsispręsti dėl vietos plėtros strategijos sprendimų, kuriuos Molėtų VVG „Keisdamiesi keičiamės“ siūlo įgyvendinti viso rajono mastu 2014-2020 m. laikotarpiu.

1 PRIEDAS

SENIŪNIJOS SOCIALINĖS EKONOMINĖS SITUACIJOS ANALIZEI NAUDOJAMA STATISTINĖ INFORMACIJA APIE SENIŪNIJOS GYVENTOJUS (2011-2014 M. LAIKOTARPIU)

Seniūnijos gyventojų skaičius iš viso:		**Seniūnijos gyventojų skaičiaus pagal metus**				**Pastabos:**
		2011	**2012**	**2013**	**2014***	
Pagal amžių	Iki 7 metų	31	37	32	42	
	7-13 m (įskaitytinai)	38	35	36	32	
	14-29 (įskaitytinai)	72	78	76	75	
	30-39 (įskaitytinai)	142	145	143	138	
	40-46 (įskaitytinai)	128	131	135	140	
	65 m. ir vyresni	150	145	134	129	
Namų ūkių skaičius		211	236	240	230	
Išvykusių per pastaruosius 5-ius metus iš seniūnijos gyventojų skaičius		3	2	0	1	
Atvykusių per pastaruosius 5-ius metus į seniūniją gyventojų skaičius		32	25	22	27	
Vienkiemių skaičius seniūnijoje		4	4	4	4	
Pagal lytį	Vyrai	275	272	266	265	
	Moterys	287	299	290	291	
Pagal gyvenamąją vietovę	Gyvenantys vienkiemiuose arba viensėdžiuose	8	8	8	8	
	Gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)	291	309	300	305	
	Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 499 gyventojų	263	254	248	243	
	Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 500 iki 1000 gyventojų	-	-	-	-	
	Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų	-	-	-	-	
	Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	-	-	-	-	
Pagal užimtumą	Dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	132	155	164	148	
	Savarankiškai dirbantys (turintys verslo įmonę, dirbantys pagal verslo pažymą arba verslo liudijimą)	22	34	28	37	
	Užimtųjų skaičius žemės ir miškų ūkyje	179	165	147	140	
	Įmonių skaičius (tarp jų ir dirbančių pagal patentą)	11	15	19	24	
	Įmonių skaičius dirbančių turizmo ir rekreacijos srityje	4	4	4	4	
	Iki mokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas seniūnijoje lankančių asmenų skaičius	-	-	-	-	
	Neužimtųjų (bedarbių) gyventojų skaičius (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)	64	53	56	56	
	Asmenų gaunančių senatvės pensiją skaičius	150	145	134	129	
Pagal socialinę	Skurdą patiriančių šeimų skaičius	70	79	83	62	
	Socialinės rizikos asmenų skaičius	4	4	3	2	
Pagal visuomeninę	Aktyvių bendruomeninių ir kitų NVO skaičius seniūnijoje	1	1	1	1	
	Bendruomeninių ir kitų NVO narių skaičius	9	15	19	31	
	Bendruomeninių ir kitų NVO narių iki 45 m. skaičius	3	3	4	8	

•